

A MELEG VÍZ SZÜLÉSZETI GYÓGYÉRTÉKE.

Engel Gábor egyetemi m. tanártól.

Ismeretes, hogy a víz mint gyógyhatány mily fontos szerepet visz orvosi gyógykezelésünkben és annak hőmérséki változásait mennyi irányban vagyunk képesek felhasználni. Ebben leli megfejtését az, hogy mai nap alig ismerünk kórfolyamatot, melynél a víz egy vagy más alakban, különböző hőmérsékekkel alkalmazásba ne hozatott volna. úgy hogy a víz gyógytani czélokra felhasználása egy egész szaktudományyá nőtte ki magát. Legyen szabad nekem e helyen azon észleletekről és eredményekről röviden megemlékeznem, melyek magasabb hőfokú víz igénybe vételével a szülészeti gyógykezelés terén elérték.

A meleg víznek polgárjogát a szülészeti gyakorlatban Kiwisch adta meg, ki a művi vetelés és koraszülés előidézésére 1846-ban a méh hüvelyi részének meleg vízzel zuhanyozását ajánlotta. Ő e czélra 30 - 32°R vizet használt és mintegy 5 liter vizet bocsátott be 3 m. magas eséssel a hüvelybe. Ez eljárás naponta 2 - 3-szor ismétlendő, míg rendes méhösszehúzódasok lépnek fel, mi néhány nap alatt be szokott következni. A művi koraszülés ily módon való előidézése főleg Német- és Angolországban talált követőkre, azonban azon sajnos tapasztalat, hogy vigyázatlanságból lég is hatolhat be a méh-ürbe — annak szomorú következményével — kevésbé ajánlhatóvá tették ez eljárást. Spiegelberg 35°R. vizet használt és kellő elővigyázat mellett ártalmatlannak és a legtöbb esetben eredményesnek jelezte, melynél a víz hőfoka mellett az időelőtti méhössze húzódasok előidézésére a méh alsó részletének megrázódása a magasról eső sugár által és a hüvely boltozatnak mechanicus kitágulása is mint tényezők szerepelnek. Jelenleg a hüvelyzuhanyolást koraszülések előidézésére csak mint előkészítő eljárást vesszük igénybe, ügyelve arra, hogy a vizsugár a hüvelyboltozatnak és nem a méhszájnak irányitva ömöljön a hüvelybe.

A szülés folyamában fellépő fájdalomgyengéségnél — ha az a méh renyhe működésétől feltételeztetik — a meleg vizet fürdők alakjában mint igen hathatós fájdalom erősítő eljárást vehetjük igénybe. Az ezen irányban néhány év előtt tett kísérleteim — melyeket annak idején közöltem volt — és azutáni tapasztalataim után itélve, a következő néhány pontban óhajtom összevonva ismertetni a meleg fürdők értékét:

1. Fájdalomgyengeségnél — ha nincs jelen a szülőutak részéről a természeti erőket felülmúló ellenállás — a meleg fürdöket a legtöbb esetben kívánt eredménnyel vehetjük használatba, alkalmazása a szülőre nézve kellemes, az összehúzódasok fájdalomérzetét csökkenti.

2. Hosszasan elhúzódó kitolási időszakban, ha az anya, vagy a magzat nincs pillanatnyi veszélynek kitéve, sok esetben előnnyel helyettesíti a fogóműtétet.

3. Azon kívül, hogy ingert képez a méh működésének fokozására, előnyösen hat a lágy szülőrészek felpuhítására;

4. A 28—30°R fürdő megfelel azon kívánalmaknak, melyeket általában elérni óhajtunk; alkalmazási ideje $\frac{1}{2}$ —1 óra.

Melegfürdőknek ajánlásáról fájdalomgyengeségnél az újabb tankönyvek közül csak Kleinwächterében talállok említést. Magángyakorlatban meleg teljes fürdők alkalmazását néha a körülmények nem engedik meg és ily esetekben ülőfürdőkkel helyettesíthetjük azokat. Az ugynevezett megpárolásnál — mely a nép által nehéz szülésnél használtatik — a vízgőz melege az, mi szülést előmozdító tényezőként szerepel.

Melegviznek alkalmazása a szülés után közvetlen vagy a gyermekágy alatt fellépő utóvérzésnél újabban mind nagyobb tért foglal el a szülészeti gyógykezelésben. Egermann 1876-ban tette e részben első kísérleteit a berlini szülőintézetben. Első esete egy 35 éves másodsorú szülő nő volt, kinél a gyermekágy 7-ik napján utóvérzés jelentkezett, mely jeges víz fecskendésre jelentkezett; a következő napokon kisebb nagyobb utóvérzések voltak, melyek fecskendések, ergotin stb. alkalmazására szüntek; a 12 ik nap igen nagy utóvérzés lépett fel, heveny vérszegénység összes tüneteivel. Midőn ez újabb vérzésnél az említett eljárások nem segítettek, 40°R vizet fecskendett be hajlékony catheter segítségével a méhürbe, mire a vérzés azonnal szünt és többé nem jelentkezett. Richter, ki ugyancsak a Charitében 105 esetben használta ily célra a melegvizet, eseteinek 92 %-ban egyszeri meleg víz irrigatioval képes volt megszüntetni az utóvérzést. Utóbbi időben 5 esetben volt alkalmam a melegviz vérzés állító hatását igénybe venni, mindig csak akkor, midőn hideg esetleg jegesvíz által a vérzést szüntetni nem lehetett. A víz esése elegendő egy meter magasságról, átlag egy kifecskendésre két liter 1—2 % carbolos víz szükséges. Hogy a víz a hüvelyben és külszemérmén hőfokánál fogva égető érzést ne okozzon, a hüvely bemenetnek olajjal bekenését tartom czélszerűnek esetleg egy kautschuk méhtűkör beillesztését a hüvely alsó részletébe, mely a visszafolyó vizet mint esatorna vezesse el. Mulhatlan feltétel a méhszáj és nyakesatorna kellő tágassága és oly bevezető cső alkalmazása, mely mellett a víz visszafolyása szabad legyen. A méh gyermekágyi

előrehajlását a hasfalakra végzett nyomás által igyekezzünk megszüntetni, egyuttal a méh fenekét gyengén dörzsölve. Említenem kell még, hogy a meleg víz fecskendés a nő közérzetére kellemes melegítő és megnyugtató hatással van, míg hideg víz használatánál a vérvesztés miatt úgy is fázó nőnél borzongás léphet fel.

Miként hat a meleg víz mint vérzés csillapító — tekintettel a méhvérzésekre, ez iránt a nézetek még eltérők. Richter azon nézetben van, hogy az igen meleg víz a méh laza nyák-hártyáját, a nyák-hártya alatti és a vérző edények körüli kötőszövetet, úgy az edények falát is lobos állapotba hozza és ez által azokban vizenyős duzzadás jön létre, így a vérző edények összenyomatva a vérzés megszűnik; e nézetének bizonyítására felhossa azon kísérleteket, melyeknél Cohnheim és Lassar igen meleg víz behatása által a szövetekben lobot és azt kísérő duzzanatot hoztak létre, továbbá azon észleletét, hogy ha meleg víz által megszüntetett vérzés után a méhre jégtömlőt alkalmazunk, a vérzés újra kezdődik, mi a mellett szólana, hogy a lobos duzzanatot a hideg behatására szüვნén, a véredények újra átjárhatók lesznek.

Ha a Richter nézetén alapulna a meleg víz hatása, úgy annak nyilvánulni kellene minden szöveti vérzéssel szemben; a tapasztalat azonban mutatja, hogy csak a méhvérzéseknél t. i. egy oly szerv vérzéseinél, mely jelentékeny összehúzóási képességgel bír — marad érvényben és ezért a Runge nézetét kell helyesnek tartanunk t. i. a víz melege mint inger szolgál erőteljesebb méhösszehúzódások kiváltására.

Tekintettel arra, hogy a Liebermeister által heveny és idült veselobnál ajánlott meleg fürdők mily jótékony hatásuak, Breuss a bécsi szülőintézetben kísérleteket tett azokat eclampsianál használni. Az eszme nem új, már Wigand 1820-ban megjelent könyvében, a göres elleni gyógyfűvekkel készített meleg fürdőket ajánlja mint leggyorsabban és biztosan ható kezelést a szülőnők göresös bántalmainál.

A meleg (38°C) fürdő által gyors izzadást vagyunk képesek aránylag rövid idő alatt létrehozni és ezáltal a vér vizenyősségét (hydraemia) csökkentvén a rohamok ismétlődésének mintegy gátot vehetünk. Ugy a terhesség, szülés mint a gyermekágy alatt alkalmazhatók a fürdők a nélkül, hogy bár minemű kellemetlen következménytől tarthatnánk. Egy közelebb észlelt esetemet óhajtom ennek bizonyítására felhozni. K. A. 20 éves I Paránál a terhesség vége felé az alvégtagok annyira eldagadtak, hogy a járás lehetetlen volt és csakis fekvő helyzetben, vagy feltett lábakkal ülve volt képes az utolsó heteket eltölteni, e mellett időnkint kezei is megduzzadtak. Illető falun lakván, csak akkor hívtam hozzá, midőn a szülés már megkezdődött. Midőn a méhszáj közel volt az eltűnéshez, a magzatvíz elfolyt, mire azonnal egy heves eclampticus roham lépett fel; en-

nek szüntével fogót alkalmaztam, egy érett fiúgyermeket hozván világra. A rohamok elkerülésére a nő egy fél óráig chloroform narcosisban tartatott. Szülés után egy órára — midőn a baba a méh összehúzódottságát ellenőrzendő azt körülfogta — több flatus eltávolítása mellett egy újabb roham jelentkezett, hosszantartó kábálomtól követve. A gyermekágy 3-ik órájában a 3-ik, és 7-ik órájában a 4-ik roham lépett fel.

Ez utolsó roham után a nő azonnal egy 40°C meleg fürdőbe tétetett, alig tíz perc múlva a homlokról sűrű verejték hullott, 20 perc múlva az eszmélet kezdett visszatérni; $\frac{3}{4}$ órai fürdés után pokróczokba takarva, bőven izzadni kezdett és 3 órai nyugodt álm után egészen megeléknkülve ébredt fel. Roham többé nem jelentkezett, semmi utóvérzés. Hogy oly későre alkalmaztatott meleg fürdő szolgáljon mentségül, hogy fürdőkád és kellő mennyiségű meleg víz szerzése a körülmények által nehezítve volt. Ez eset is a mellett szól — mit Breuss is kiemel, hogy a gyermekágy alatt fellépő rohamoknál utóvérzés vagy más kellemetlen esélyre tekintet nélkül alkalmazható meleg fürdő.

Igen heves utófájdalmaknál meleg víz hüvelyirrigatioval nagy enyhülést szerezhetni gyermekágyasoknál; ez irányban 8 esetben tettem kísérletet. Méhkörűli friss izzadmányok felszívódását naponta 3-szori irrigatio mellett két esetben kísértem figyelemmel; a felszívódásra gyorsító hatással bírtak.

Hogy meleg hüvelyirrigatiók vetélést megelőző nagyobb vérzésnél is tehetnek szolgálatot, a következő esetem bizonyítja. M. M. 26 éves terhessége 3-ik havában egy tánczestélyen részvétel után nagy vérzést kapott, mely lefekvés és hideg borongatásokra szűnt; pár nap múlva újabb vérzés és midőn ennek következtében már ájuldozott, hivatam ágyához; méhszáj ujjnyi, hüvely véralvadékokkal telt; melegvíz (38°R) irrigatio, mire a vérzés szűnt. Egy nap múlva a pete kiürült csekély vérzés kíséretében.

Említenem sem kell, hogy a meleg fürdők tetszhalott újszülöttek élesztésénél mily fontos szerepet játszanak. A gyermek háta és mellének meleg erős vizsugárral üttetésére gyakran gyorsabban és erélyesebb légzési ingert tudunk előidézni, mint a művi légzési kísérletekkel.

Megkísérlelendőnek vélném a meleg víz használatát fürdők esetleg hüvely fecskendések alakjában a terhesség mellett jelentkező csillapíthatlan hányás esetében.